

Peeter Sauter

Surm Bulgaarias

Kõik hinnas

SA Kultuurileht

Toimetanud Triinu Tamm
Korrektuuri lugenud Katrin Kern
Kujundanud Maris Kaskmann

© Peeter Sauter ja Loomingu Raamatukogu, 2021
© Kaanefoto. Marianne Loorents. Virumaa Teataja. Scanpix, 2016

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull,
Ilona Martson, Mati Sirkel, Marek Tamm, Udo Uibo, Vaapo Vaher

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn
Tel: 627 6425
E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Pakett

ISSN 1406-0515
ISBN 978-9916-616-33-8 (trükis)
ISBN 978-9916-616-34-5 (epub)

„Mis võtan?“

„Mis ise tahad.“

„Ei tea. Ütle.“

„Ei tea.“

„Mis võtan? Mitte midagi?“

„Võta süüa.“

„Ahhaa. Mida?“

„Pole mõelnud.“

„Võtan paar jooki, tulen koju. Mõtleme siis, mida tahame. Sobib? Olen toss.“

„Võta jooke. Panen riided selga, tulen sinna. Oled Maximas?“

„Jaa.“

„Tulen sinna.“

Passisin. Joogid kärus.

Julia tuli. Mõtles lihariiulite ees. Kaua. Seisin. Toetusin kärule. Vaatasin inimesi. Liigutasin käru edasi-tagasi.

Igavlev laps mänguväljakul kiike liigutamas – kiikuda ei viitsi, miskit teha ei oska. Liigutab kiike.

Inimesed võtsid asju, vaatasid. Panid tagasi. Singinutsakut vaadati kordi. Tuli sirge seljaga naine, napsas kõige kallima, astus edasi.

Kaks suurt Maxima kilekotti kraamist pungil.

Õhtu, palav, hingeldasin ühikate vahelt läbi minnes.

Vene mehed seisid kambakuti majaotsa juures, jõid viina, vaikselt, keskendunult. Paar sportlikult, palja ülakehaga. Golõi tors. Armee. Väike väeosa.

Enam ei vaadanud. Ei mõelnud, kas isa ja tütar või mees ja naine. Olid otsuse vastu võtnud. Või huvi kaotanud. Mis otsuse, pold aimu.

Trepikoda jahedam, tõmbetuuline. Vene toitude haisune, kapsad ja... Üles minnes ähkisin, puhkisin. Pidin poolel trepil puhkama: „Ei tea, mis on. Rauk.“

„Suveaeg. Ei ole võhma. Tahad, võtan koti.“

„Ei, ei jaksa, raske. Asi pole kotis. Ei tea, mis on. Mine ees. Tulen.“

Julia läks. Hingeldasin ära, trampisin edasi. Uks irvakil. Tõstsin kotid üle köögiukse, lükkasin kingad jalast. Istusin diivanile. Julia tegi kapist võetud Karl Friedrichi lahti. Pani diivanilauale: „Külm Karl, külm Karl!“

„Jah,“ ohkisin, hingeldasin. Vaatasin õlut hella pilguga.

Rüüpasin.

„Loodetavasti kõik hinnas tähendab, et joogid baaris on tasuta. Ööpäev ringi. Võib tervisele paugu panna. Ja suhtele, nagu teada.“

„Ei pruugi tähendada,“ kolistas Julia köögis poekottidega. „Netis oli kirjas, et mida Bulgaaria hotellides pakutakse, võib muutuda jooksvalt kogu aeg.“

„Igavene jama. Miks me võtsime?“ Rüüpasin. „Bruno Türgis... sai jooki päev läbi. Repsid Egiptuse hotellis. Iga klaasitäit tuli eraldi palumas käia. Pudelit lauale ei anta. Viietärnihotellid. Palju tärne oli?“

„Ei mäleta. Kõige odavam kõik-hinnas-hotell.“

„Ei tea jah.“

Verismo.

Pidin asjad korda saama. Enne sõitu. Sinna oli ilmatu aeg. Ei mäleta. Kuid. Pool aastat. Rohkem?

Vana auto vaja korda teha.

Viljar ütles: „Igor võib teha. Igorjok. Käib mul Rakveres materjale ostmas.“

„Materjale?“

„Tavalisi. Pahtlit.“

„Pahteldab kõvasti.“

„Keretööd. Sommidele. Somm ostab uunikumi, Igor lööb üles. Keevitab kokku. Saabid, Citroënid.“

„Vanad suured ameeriklased.“

„Kui nõukaaegsesse garaaži ära mahuvad,“ naeris Viljar.

„Võtab hinda?“

„Ei tea. Ega palju tööd pole. Sa pole somm. Pole maksta.“

„Kust ta teab. Et ei ole.“

„Ütlesin.“

„No ja...“

„Oli huvitatud.“

„Rakvere mees?“

„Kiviõli.“

„Pole ammu käinud. Kunagi olen. Kahe autoga tuleb minna.“

„Võta Julia kaasa, Romeo. Ei, tead, mine näita kõigepealt autot. Kui lähed kindla peale, kirjutab suurema numbri.“

„Õigus.“

„Näita lihtsalt. Ütle, et mõtled.“

„Olgu. Seiklus.“

Seiklus. Midagi ei juhtunud. Üle hulga aja väljasõit. Eesmärk. Mõtlesin, mida Igoriga arutada. Ei norind Julia kallal.

Julia tuli. Kuigi enam pold vaja.

Sõitsime. Olime vait. Nii kõige parem.

Ei tea, miks räägin. Ei kannata vaikust. Tahan Julia pähe ronida, ajju.

Julia ei talu. Vajab vaikust.

Algul talus. Ammu.

Vindisena räägib. Pole parem. Tüli kohal.

Vindised oleme iga päev. Kui raha on. Vindi tänaval. Julia juures.

Kui raha pole, veel hullem. Halb, morn vaikus. Pole nõksu leidnud.

Kuidas head vaikust tekitada.

Lootuse kaotanud? Ei tea. Ei mõtle.

Kaua koos? Ei tea. Viis-kuus ehk.

Igorjokil Niva. Sümpaatne mees. Mužik. Tšisto russki. Joob viina, käib kalal. Rääkis, Nivaga käib kalal. Rääkis babast. Poeg Janekust. Nii ütles: Janek, Janeku. Teadagi, mis Janek. Kaks tankisti. Küllap on kuskil koer. Vaatas vana Subarut: „Mnjaa, palju on teha. Rattakoopad uued kõik. Seest tühjaks teha. Helistan Janekule. Las vaatab, kas tahab teha. Ta ikka teeb. Ma keevitan. Kus keevitad, kui polster sees. Põhi täitsa läbi.“

„Jaapani plekk. Pole rauda võtta. Sulatavad vene kallureid.“

„Kanešna. Vaata, Niva sama vana. Ehitasin üles. Nullist. Plekk kõva. Sõidab. Läheb igalt poolt läbi. Tank.“

„Neli tankisti mahub sisse.“

„Neli tankisti. Nojaa. Razumejetsa.“

„Skolka?“

„Skolka? Nii otse küsid. Ei tea. Pole lahti võtnud.“

„Skolka zim?“

„Skolka zim? Abižat prijehal što-li? Ma olen kiire. Kuuga teen ära. Küsi parem skolka rublei.“

„Nu skolka?“

„Atkuda ja znaju. Nje pasmatrel.“

„Ja dumal tō prjama znaješ.“

„Dumal-bridumal. No kolm tuhhi läheb. Oleks andnud aega mõelda, oleks kahe poolega teinud.“

„Kolm tuhhi ja... materjalid?“

„Nu vot ei tea ju, kui palju materjali kulub. Ja ise käin ostmas. Rakveres. Oma Nivaga. Sa tead, kui palju see benzin berjot?“

„Viisteist.“

„Võttis viisteist. Tegin korda. Neliteist võtab.“

„Olgu. Millal auto toon?“

„Millal tood? Ma sulle helistan. Siis kohe toodki. Kohe. Muidu tuleb keegi vahele. Otšered, tead.“

„Olgu, helista, toon. Jätan auto Rakverre. Võid ise siia tuua. Lähme, Julia.“

„Ei, oota. Ei too sinu auto. Ise tood. Ei sõida võõra autoga.“

„Olgu, toon. Või toob Viljar. Sa tead.“

„Znaju-znaju.“

„Pašli, Jul,“ mulle meenus korraga – Julia osalt venelane. Äkki oиду vene keeles vastata. Jätab hea mulje. Suhtekorraldus.

Julia vait. Pole tšista-russki hääldest. Küllap mõtles enne mind läbi. Mis siis, et nimi vene: Julia.

„Ni kuda tō nje paidjoš. Pastoi – padaždi.“

Igorjok vedas garaaži ukse kräginal lahti. Sees küpsisekarp. Citroën 2CV. Uunikum. Sõjajärgne küpsisekarp. 1950. aasta. Kere puhtaks tõmmatud. Pahteldatud, peitsitud. Edasi ei liigu, stiili on.

Hullud soomlased. Hullu poro. Tegi armukesele kingituse. Avaldas muljet.

„Olgu, ilus. Veenab. Lähme, Julia.“

„Oota, linnamees. Ma sulle näitan.“

Igor tõi albumi. Dembelski albom.

Pühkis käsi pükstesse. Oleme väljavalitud, näeme reliikviat. Albumit Igorjok käest ei andnud. Pööras lehti. Et liiga kähku läbi ei lappaks.

„No vaata. Taoline oli enne. Siin on lahti võetud. Kujutad ette, suur töö. Ma olen master, zalatōmi rukami. Nje zubami, a rukami, panimaješ.“

„Uvažaju, master, u nas vremena njet. Ždut.“

„Vremeni njet,“ Igor lõi demblialbumi tehtult-vihaselt kinni. „Jesli mašinu hotšes, krasivuju, naidi vremena. Pasmatri.“ Lõi albumi lahti: „Siin on, mis tegin. Vanast Citroënist polnud midagi järel. Mees, rikas soomlane viis pruudile. Sünnipäevaks.“

„Pole enam küpsise-, vaid šokolaadikarp.“

„Pravilna skazal, Peter. Tõ Petja, da?“

„Vsegda bõl.“

„Eta konfetka. Mmuh. Žal bõl atdat. Oota, näitan veel. Kui ütlen, siis maksad. Maksad nagu eestlane, mitte nagu somm. Ma ju tean. Kolm tonni, siis kolm tonni. Lööme käed. Juurde ei tule. Minu töö kindla hinnaga. Ise kauplesid kallima hinna välja.“

Vaatasime pilte veerandtunni. Viisime kuu pärast auto.

Töö venis pool aastat. Janekul pold aega autot puhtaks teha. Igor ise ei tee. Elektriga ei tegele. Vahele tulid rōbalkad, pereprobleemid, Niva remont ja tundus, et niisama kurbus, melanhoolia. Oleksin pidanud VHS-ide peal vanu „Neli tankisti ja koeri“ viima. Kohe palju tankiste ja palju koeri.

Aeg venis, hind kasvas. Mitte Igori töö hind. Meistri töö hind oli konstantne. Ved mužik tšestnõi. Maksta tuli Janekule, sellele ja tolele alltöövõtjale, materjale läks rohkem vaja. Mõtlesin vaikselt, kas Subaru on Kiviõlis alles või ammu tükkidena üle piiri rännanud. Mõtlesin, kust raha saada. Igorile.

Igor sai aru. Kutsus vaatama, mis töid teinud ja et auto alles ja et saaksin aru, kui raske on. Meeletu töö. Läksime. Kere paljaks kistud, uus põhi alla keevitatud. Pole midagi öelda. Paari pika päeva töö. Käisin Igorile pinda, et auto ära lõpetaks. Ei tahtnud ära lennata, autot ripakile jätta.

Igor polnud nõus: „Zakontšiš, zakontšiš, ei saa ju. Siis pean pooled asjad tegemata jätma.“

„Jäta, viime auto ära. Viis korda kauem aega läinud, kui lubasid. Ja raha.“

„Ise tead. Mõtlesin, tahad ilusat autot.“

Olin kõndiv rahakott, käisin Igorile raha juurde viimas. Aeg oli raha sedapidi, et mida aeg edasi, seda rohkem sai juurde küsida. Ei hakka lahti võetud autot ära viima. Igor on mužik tšestnõi ja võtab töö eest öeldud kolm tuhi. Aga ei saa kogu teenistust lisakuludesse panna. Niigi töötab poolmuidu.

„Sõites teda viia ei tohi. Too treiler. Panen värsket värvi peale. Rikud ära. Südameverega tegin!“

Maksime, mis maksta tuli. Ei mäletagi, kui palju. Kogu aeg tuli juurde maksta. Kokku üle viie tuhki. Mõnele pole raha. Mulle kogu raha. Huvitav, otsaette on kleebitud, kui palju raha on. Tihti tuleb kogu-raha hind. Või pisut üle. Teeni, maksad ära, mis puudu jäi.

Tõin treileri. Peaasi, et auto kätte saab. Sisu tagasi ei pandud. Autot tuli hakata Tallinnas edasi ehitama. Nüüd ei sõida autoga kuidagi. Endise sõitva auto asemel treileriauto. Ei, Igorjok pani juhiistme sisse. Värv kuivas Rakveres, kuhu läks treileril, nagu nõutud.

Sõitsin pooliku Subaruga Tallinna. Naersin. Lolli üle. Enda üle. Aga mis siis. Tühja kah. Igorjok on töös kõvem kui mina. Vana auto vuntsimises, rahaküsimises. Ja et ei tohi töö lõpetamisega kiirustada. Tuleb teha põhjalikult, saab tegevust juurde. Raha juurde. Klient tagasi ei tule. A mis siis. Polegi rohkem vanu panne. Nagu Viljar ütleb – autoremontija teeb tööd ette. Et klienti varsti jälle väraval näha.

Ei, Igorjok on hea, respekt. Ainult kurask, pole maksta. Nagu maksaks kinni kalad, mida püüdmast käib. Kus käiski? Õigus, Peipsil. Sinna-tagasi minnes Niva rüütab. Niva vuntsimiseks materjale vaja. Kes pahmast tallava härja suud siduma hakkab. Olgu riigikord mistahes. Remondimehe auto peab läikima. Ei ole kingadeta kingsepp.

Mõtlesin, mis rahaga Bulgaariasse läheme.

„Julia, meil pole Bulgaarias raha.“

„Teadsin. Teadsin kohe, kui Igori juurde läksime. Maksad kõik, mis on. Nii oligi.“

Mõtlesin vaikselt – nagu Juliale poleks maksnud kõik, mis on. Ja rohkemgi. Alati tuli juurde teenida.

„Aga Bulgaarias on kõik makstud. Kõik hinnas, mileedi.“

„Nagu siingi. Mis kuradi mileedi. Ole vait.“